

Queenslandin yliopiston professori John Quiggin on Australian tunnetuimpia ekonomisteja. Hän on ollut tavattoman tuottelias niin tutkijana kuin julkisuudessakin ja kirjoittanut mitä erilaisimmista aihepiireistä. Hänen varsinaisia erikoisalojaan ovat epävarmuus ja riski.

Vasta viimeisestä luvusta valkenee, miten Quiggin on lähtenyt kirjoittamaan tätä kirjaa erikoisalansa kannalta. Siellä hän selittää arvosteleмиensa zombi-ideoiden tavalla tai toisella perustuvan käsitykseen, että liberaali markkinajärjestelmä, jossa riskienhallinta tapahtuu rahoitusmarkkinoiden kautta, menestyy paremmin kuin systeemi, jossa valtio puuttuu talouden toimintaan vakauttaakseen sitä ja vähentääkseen yksilöiden kohtamia riskejä.

Kauhuelokuvien zombien tavoin zombi-ideat eivät ole eläviä eivätkä kuolleita, ne ovat "epäkuolleita" ("undead"). Vaikka empiirinen evidenssi näyttäisi tappaneen ne, ne tulevat takaisin yhä uudelleen. Esimerkiksi makrotaloustieteessä tällaisia ovat jo peruskursseilta tutut hahkakäsitykset, että lamasta päästään parhaiten lisäämällä säästämistä ja että julkisen kysynnän lisääminen syrjäyttää aina vastaavan määrän yksityistä kysyntää.

Quigginin kritisoimista viidestä zombi-ideasta ensimmäinen väittää, että suhdannevaihtelut on lopullisesti kesytetty. Siitä löytyy esimerkkejä kauempain historiasta, mutta kirja keskittyy vuosiin 1981/85–2007, "upean vakauden kauteen" ("Great Moderation") erityisesti Yhdysvalloissa. Rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen väitettiin johtaneen vakaampaan talouteen ja mahdollistaneen suhdanteiden tasoittamisen keskuspankin ohjauskorolla. Riskit voitiin hajauttaa rahoitusmarkkinoilla eikä muuta politiikkaa tarvittu. Ironista kyllä juuri tämä käsitys johti finanssikriisiin.

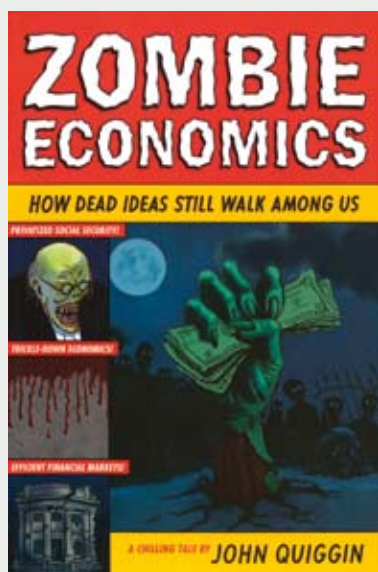
Tosiasiassa tuo kausi perustui toistuville ja yhä suuremmille kuplille. Siihen

sisältyi myös suuri riskin siirto yrityksiltä ja julkiselta vallalta työntekijöille ja kotitalouksille. Rahoitusmarkkinoilla vakaus oli todellisuutta, koska voitot ja bonukset elpyivät nopeasti. Kuitenkin työllisyyskehitys oli heikkoa 1990–91 ja 2001 koettujen taantumien jälkeen. Yksilötasolla riskit lisääntyivät tuloerojen ja epävarmuuden kasvun myötä. Myös monenlaisten makrotaloudellisten muuttujien vaihtelu lisääntyi.

Vakaan kauden päättymisen keskeinen johtopäätös on, että suuri riskinsiirto on käännettävä toisin päin. Quiggin vaatii sosialidemokraattisen hyvinvointivaltion kollektiivisten riskinhallintainstituutioiden palauttamista kunniaan. Mutta keynesiläinen politiikka ei onnistu palauttamaan täystyöllisyyttä, ellei eräitä muita zombi-ideoita hylätä.

Toinen zombi-idea on tehokkaiden markkinoiden hypoteesi: rahoitusmarkkinoiden hinnat edustavat parasta mahdollista arviota sijoitusten arvosta. Sillä perusteltiin aikoinaan rahoitusmarkkinoiden säätelyn purkamista, mutta Quiggin toteaa, ettei se ole tuottanut ihmisille uusia tapoja hallita omia riskejään. Enemmänkin tarjolle on tullut uusia tapoja velkaantua ja ottaa riskejä. Finanssikriisi saattoi merkitä tehokkaiden markkinoiden lopullista tuhoa, koska menetykset olivat niin suuria ja sen aiheuttivat yksin rahoitusmarkkinat. Jatkossa niiden säätelyä on kiristettävä, ja julkisen vallan on sitouduttava siihen, ettei se pelasta pulaan joutuneita kei-nottelijoita.

Kolmas zombi-idea tunnetaan alan kirjallisuudessa luotaantyöntävällä nimellä "dynaaminen stokastinen yleinen tasapaino": makrotaloudellinen analyysi tulee johtaa täsmällisesti yksilöiden käyttäytymisen makrotaloudellisista malleista. Kirjan tämä luku on tiivis makrotaloustieteen oppihistoria ja osoittaa kyseisen teorian historialliset juuret. Se tuskin aukeaa ei-ekonomisteille, ja monille ekonomisteillekin siinä voi olla uutta asiaa.

John Quiggin:

Zombie Economics

How Dead Ideas Still Walk among Us

Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2010, 238 s.

Heikki Taimio
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
heikki.taimio@labour.fi

Tälle teorialle finanssikriisi tuli täytenä yllätyksenä. Makron perusteiden esintä mikroteoriasta on Quigginin mielestä osoittautunut harhapoluksi. Ihmiset poikkeavat usealla tavalla ja huomattavasti mikrotaloustieteen rationaalisuus-oletuksista, ja heihin vaikuttavat myös monimutkaiset ja huonosti ymmärretyt ilmiöt kuten luottamus ja havaittu oikeudenmukaisuus. Meidän on hyväksyttävä se, että makrotaloudelliset ilmiöt syntyvät taloudellisen käyttäytymisen monimutkaisista interaktioista. Me emme täysin ymmärrä tätä käyttäytymistä, mutta meidän on kuitenkin reagoitava siihen.

Neljänneksi Quiggin kritisoi ns. valumisefektiä ("trickle-down economics"), jonka mukaan hyväosaisia hyödyttävät politiikat auttavat lopulta kaikkia. Kansanomaisemmin sanottuna pitää keskittyä kasvattamaan kakkua enemmän kuin jakamaan sitä. 1980-luvulta lähtien useimmissa maissa korkeita marginaaliveroja alennettiin voimakkaasti, ja samalla tuloerot lähtivät jyrkkään kasvuun. Näitä veronkevennyksiä on väitetty kohdistettavan keskiluokalle, mutta loppujen lopuksi ne alkoivat keskittyä suurituloisimmille. Finanssikriisi tuhosi uskon, että markkinaliberalismi tuottaa enemmän edistystä kuin sen tasa-arvoi-

semmat vaihtoehdot. Tämä hypoteesi on kuitenkin Quigginin mielestä vahvin kandidaatti säilymään hengissä. Selvästikin idea vetoaa sellaisiin ihmisiin, joilla on varaa rahoittaa sen puolestapuhujia.

Viides ja viimeinen zombi-idea on yksityistäminen: idea, että yksityiset yritykset tekisivät miltei mitä tahansa paremmin kuin julkinen valta. Yksityistämisiä ei ole vakavasti kyseenalaistettu vielä, vaikka finanssikriisissä ajaututtiin joihinkin tilapäisiin kansallistamisiin.

Alun perin yksityistäminen toimi ay-liikettä vastaan ja yhtiöiden managerien eduksi. Mutta yhä enemmän sitä johdattivat rahoitussektorin edut, jotka olivat sekä suoria – yksityistämiseen liittyvä palkkiot ja bonukset – että epäsuoria – rahoitussektorin taloudellisen ja poliittisen voiman lisääntyminen. Poliitikkojen uratkin tähtäsivät yksityistettyihin yhtiöihin. Lisäksi valtio sai rahaa yksityistämistä.

Finanssikriisi osoitti kuitenkin, että markkinoiden arvioilla riskeistä ja tuotoista oli hyvin vähän tekemistä todellisuuden kanssa. Se näyttää haudanneen lopullisesti idean lähes kaiken kattavasta yksityistämisestä. Quiggin on kuitenkin hyvin joustava; joskus se on paikallaan ja joskus taas kansallistaminen on aiheellista.

Quiggin mainitsee erilaisia nimiä kokomalleen zombi-ideapaketille: thatcherismi, reaganismi, "Washingtonin konsensus" ja uusliberalismi. Hän itse käyttää kaikkein neutraaleinta ilmaisua "markkinaliberalismi". Hän väittää globaalin finanssikriisin osoittaneen, ettei mikään näistä ideoista kestä lähempää tarkastelua. Jos ne kuitenkin yhä vaikuttavat politiikkaan, niin ne takaavat kriisin toistumisen ja vieläkin suuremman vahingon. Iso Kysymys kuitenkin on, kuinka eriarvoisuuden kasvu voidaan kääntää. Jotkut askeleet, kuten verojärjestelmän progressiivisuuden palauttaminen, ovat ilmeisiä. On palautettava valtion ratkaiseva rooli riskinhallinnassa. Uuden keynesiläisen teorian täytyy tarjota sekä hätäratkaisu nykyiseen kriisiin että välineet, joilla taataan jatkuva ei-inflatorinen kasvu.

Quigginin teeseihin on yleisesti ottaen helppo yhtyä, eikä olekaan ihme, että kirjan tekemisessä on ollut mukana suuri joukko muita ekonomisteja. Zombi-ideoiksi olisi toki ollut muitakin ehdokkaita, eikä ole täysin selvää, että nyt valitut edustavat parhaiten markkinaliberalismia. Eniten kirjasta jää kuitenkin kaipaamaan syvällisempää pohdiskelua, miksi taloustieteessä jo kumotuiksi luullut ideat palaavat aina takaisin. ■